

et
cognoscere. quia non sumus reprobi. Oramur
autem dñm ut nihil mali faciat. non ut non proba
pareamus. sed ut uos quod bonum est faciat. non
autem ut reprobi simus. non enim per sumus aliquid
aduersum ueritatem. sed pro ueritate. Gaudemus
enim quando non infirmi sumus. uos autem poten
ter estis. Hoc & oramus uestram consumationem.
Ideo haec abren scribo. ut praerent dñi uos. Iam.
Secundum potestatem quam dñs dedit mihi in aedi
ficationem. & non in destructionem. De cetero
fratres gaudete. perfecti estote. exhortamini.
idem sapite. pacem habete. & dñi dilectionis &
pacis erit uobiscum. Salutate in uiculis in ore
scō. Salutant uos rei omnes. Gratia dñi ihu xpi.
& caritas dñi & communicatio sp̄s sc̄i cum omnib;
uobis amen. ^{ist} Incipit ad corinthios h̄c uersus. dicit.
Incipit ad galatas. argumentum.

Galatas sunt greci huiusmodi ueritatis primum
ab apostolo acceperunt. sed post dicitur eorum
temptata sunt a falsis apostolis. ut in legem & cir
cumcisionem uerterentur. hoc apostolus
reuocat ad fidem ueritatis. scribens eis ab
ephero.

i. Miror quod sic tamen cito trans ferimini in aliud euangelium. si quis uobis euangelizauerit praeter quam quod accepistis anathema sit, si hominibus placere uellem xpi seruum non errem sicut quae destruxi iterum aedifico. praecuaricatorem me confituo.

ii. Omnes rati galathae qui uos facinorati. ex fide promissio abrahamae eremini eius quod quod in xpo baptizati estis xpm induistis. Dies & menseres obseruatis. timeo uos ne sine causa laborauerim in uobis.

iii. Obsecro uos quod sicut angelum dei mesurcepistis aemulantur uos uolentes in carne uestra gloriari. State & nolite iterum iugo seruitutis ardeantem

iiii. Si circumcidamini xpr uobis nihil proderit. bene curreatis quis uos impediunt ueritati non obediunt. nolite inuicem mordere ne uos consumatis. caro concupiscit aduersus spm. & sps aduersus carnem.

¶ Nolite errare dicit non irrideatur. quod bonum est operemur maximae ad domesticorum fidei. decetero. nemo mihi molestus sit.

FINIUNT CAPITULA AD GALATHAS

INCIPIT EPILA AD GALATHAS.

60.

sed per reuelationem ihu xpi; ^{tr} audisus enim
conuersationem meam aliquando in iudaismo.
quoniam supramodum persequabar ecclesiam
di. & expugnabam illam. & proficiebam in iuda
ismo supramultor coetaneor in genere meo.
abundantius aemulator existens pater narū
meorum traditionum. Cū autem placuisset
quime regrezaui de uero matris meae
& uocauit per gratiam suam. ut reuelaret
filium suum in me & euangelizare illum
in gentibus. continuo non ad quietem carni
& sanguini. neque ueni hierosolima ad ante
cessores meos apostolos. Sed abii in arabia
& iterum reuersus sum damascum; ^{tr} Deinde
post annos tres ueni hierosolima uidere
petrum. & mansi apud eum diebus quindecim.
Alium autem apostolorum uidi neminem.
nisi iacobum fratrem dñi. quae uitem scribo
uobis. ecce coram dō quia non mentior. Deinde
ueni in partes siriae & ciliciae. Etiam autē
ignotus facie. ecclesiarum iudeae quae erant
in xpo. tantum autem auditum habebant.
quoniam qui persequeretur nos aliquando.
punc euangelizat fidem. quam aliquando

expugnabat. & in me clarificabant dñi; &
Deinde post annos quatuordecim iterum ascendi,
hierusalem cum barnaba assumpto & tito;
Ascendi autem secundum revelationem. & con-
tuli cum illis euangelium ^{di.} quod praedico in gentibus;
seorsum autem his qui uidebantur ^{Aliquid esse.} p̄ forte
inuacuum. cur ferem aut ^{cu} cur ferem; sed ne-
gitur quum eum erat cum esset gentibus com-
pulsus est circumcidi. ^{sed} propter ^{sub} introductor
~~autem~~ falror fratres qui subintroierunt ex-
plorare libertatem nostram quam habemus
in xp̄o ih̄u ut non in seruitutem redigerent;
quibus neque ad horam cessamus subiectioni.
ut uentus euangelii permaneat apud uos;
Ab his autem qui uidebantur esse aliquid.
quales aliquando fuerunt in nihil mea inter est;
dñs per sonam hominis non accipit; mihi enim
qui uidebantur ^{esse aliquid.} nihil contulerunt; sed contra
cum uiderent quod creditum est mihi euan-
gelium praepitauit petro circumcisionis;
qui enim operatur est petro in apostolatu
circumcisionis operatur est & mihi inter
gentes; sicum cognouissent gratiam quae
data est mihi iacobus & cephas & iohannes

61.
qui uidebantur columnae esse. Dextrar dede-
runt mihi & barnabae societatis. ut nos in-
genter. ipsi autem in circumsisionem. Tantum
ut pauperum memores essemus. quod
etiam sollicitus fui hoc ipsum facere. Cum
autem uenisset cephas antiochiam in facie
ei refuta. quia reprehensibilis erat. prius
enim quam uenirent quidam ab iacob. cum
gentibus sedebat. Cum autem uenirent sub-
trahebat & segregabat se a mensis eorum. qui ex
circumsisione erant. & simulationi eorum. Conspen-
serunt ceteri iudaei. Tunc & barnabas ^{et} duceretur
ab eis in illam simulationem. sed cum uidisset
quod non recte ambulare & ad ueritatem eu-
gelii. Dixit cephae coram omnibus. si tu cum sis
iudaeus gentiliter & non iudaeae uiuis. quomodo
genter cogis iudaeizare. pro natura iudaei & non
ex gentibus peccator es. Sciens autem quod
non iustificatur homo ex operibus legis nisi per
fidem ihu xpi. & nos in xpo ihu credimus. ut
iustificemur ex fide xpi. & non ex operibus legis.
propter quod ex operibus legis non iustificabitur
omnis caro. Quod si quaerentes iustificari in
xpo. ^{ex operibus legis.} inuenta sumus & ipsi peccatores. Numquid

xpr̄ peccata minister est. Absit. si enim quaedam strige,
haec iterum ^{re} aedifico. praecuaricatorem me
constituo; ego enim per legem legi mortuus
sum. ut dō uiuam; xp̄o confixus sum cruci. uiuus
autem iam non ego. uiuit uero in me xpr̄;
quod autem nunc uiuus in carne. infide uiuus
filius dī. quid dilexit me & tradidit remetipsum
pro me; non abicio gratiam dī; si enim per legē
iustitias. ergo xpr̄ gratiar mortuus est;

¶ 71

O inrensata galatae. quis uos farcinauit ^{scripta non} ante ^{obediunt}
quorum oculos ih̄s xpr̄ proscriptus est. & cru
cifixus. hoc solum uolo a uobis discere. ex operibus
legis sp̄m accepistis. an ex auditu fidei. sic stulti
estis. ut cum sp̄m coeperitis nunc carne consum
m. ^{in uobis} mini; tanta pars estis. sine causa. si tamen
sine causa; qui ergo tribuit uobis sp̄m & operata
uir titer in uobis. ex operibus legis. an ex auditu
fidei. sicut. ^{serp̄ tū ē.} abraham credidit dō & reputatū
est illi ad iustitiam. Cognoscitis ergo quia qui
ex fide sunt. hi sunt filii abraham. prouident
autem scriptura quia ex fide iustificat gentes
dī. praenuntiavit abraham. qui ab benedicen
tur in te omnes gentes. Igitur qui ex fide sup̄
benedicentur cum fidelibus abraham; quicumque

Inge
ser

enim ex operibus legis sunt. sub maledicto sunt;
 Scriptum est enim; maledicatur omnis qui
 non per manserit in omnibus quae scriptae sunt
 in libro legis. ut faciat ea; quoniam autem in lege
 nemo iustificatur apud dm̄. manifestum est.
 quia iustus ex fide vivit; Lex autem non est
 ex fide. sed qui fecerit ea vivit in illis; xpr̄ non
 redemit de maledicto legis. factus pro nob̄
 maledictū. quia scriptum est; maledicatur
 omnis qui pendit in ligno. ut in gentibus bene
 dictio abrahamae fieret in xpo ihu. ut pollicita
 tionem sp̄ accipiamur per fidem; fratres
 secundum hominem dico. Tamen hominis
 confirmatum testamentum. nemo spernit;
 aut super ordinat; abrahamae dictae sunt pro
 missiones. & reminiscitur; ponit & reminit;
 quasi in muliere. sed quasi in uno. & reminit
 qui est xpr̄; hoc autem dico testamentum
 confirmatum ad dō. Quae post quadringentor
 & triginta annor facta est lex; non irritam
 facit ad evacuandam promissionem. nam si
 ex lege hereditas. iam non ex ^{re} promissione.
 abrahamae autem per sp̄ promissionem donavit
 dr̄; quid igitur lex. propter transgressionem

h̄ de uita
p̄ om̄ia

In abra
cuc

h̄ de uita
p̄ om̄ia

posita est. donec ueniret semen cui re promiserat.
ordinata per angelor in manu mediatoris.
mediator autem unius non est. dñs autem unus
est. Lex ergo aduersum promissa di. absc.
Si enim data esset lex quae porret uiuificare.
uere ex lege esset iustitia. Sed conclusit scrip-
tura omnia sub peccato. ut promissio ex fide
ihū xpī dare tur credentibus. Prius autem
quam ueniret fides. sub lege custodiebamur.
conclusi in eam fidem quaere uelanda erat.
Itaque lex pedagogus noster fuit in xpō. ut
ex fide iustificemur. At ubi uenit fides. iam
non sumus sub pedagogo. Omnes enim fili dī
sumus. per fidem ^{que est} in xpō ihū. quicumque enim
in xpō baptizati estis. xpī induistis. Non est
iudaeus. neque grecus. non est seruus neque
liber. non est masculus neque femina. Omnes
enim uos unum estis in xpō ihū. Si autem uos
xpī. ergo abraham semen en estis. secundum promissio-
nem heredes. Dico autem. quanto tempore
heres. • paruulus est. nihil differt a seruo cum
sit dñs omnium. sed sub tutoribus est & actoribus
usque ad praefinitum tempus a patre. Ita & nos
cum eremur paruuli. sub elementis mundi eramus.

63.
seruienter; at ubi uenit plenitudo temporis.
misit dñs filium suum factum ex muliere. factum
sub lege. ut eor qui sub lege erant. redimeret.
ut adoptionem filiorum reciperemus; quoniam
autem estis filii dñi. misit dñs spm filii sui in corda
nostra. clamantem Abba pater; Itaque iam
non est res uir sed filius; quod si filius. & heres
pā dñi; Sed tunc quidem ignoranter dñm. hinc
quoniam natura non sunt dum seruibatur; & unca autem
cum cognouissetis dñm. immo cognouissetis adō;
quomodo conuertimini iterum ad infirma &
ezona elementa. quibus denuo seruire uultis
dies obseruatis. & men ser. & tempora & annor;
Timeo uos. ne forte sine causa laborauerim in
uobis. esto te sicut & ego. quia & ego sicut uos
frater obsecro uos. nihil melacrisar; sicut autē
quia per infirmitatem carnis euangelizau
uobis iam pridem. & temptationem uestram
in carne mea non spreuistis neque respicistis.
sed sicut angelum dñi & cepistis me sicut xpm
ihm; ubi est ergo beatitudo uestra. testimoniū
enim pōhibeo uobis. quia si fieri potuisset
oculor uestror. seruire & ir & dedire & ir mihi;
Ergo inimicus uobis factus sum. uerū dico uobis.

uolunt. ut illor aemulemini. Bonum autem aemula-
mini in bono in per. & tantum cum praesentis su-
apud uor. filioli mei quor iterum par turio donec
formetur. xpr in uobis; uellem autem esse apud
uor modo & mutare uocem in eam qm confusor
in uobis; Dicite mihi quis uobis uultis esse.
legem non legisse. Scriptum est enim; quo-
nam abraham duor filios habuit. unum de
ancilla & unum de libera; sed qui de ancilla
secundum carnem natus est; quia autem de libera
per re promissionem. quae sunt per allegoriam
dicta; haec enim sunt duo testamenta; unum
quidem a monte sina in rer ueritate generari;
quae est agar; Sina enim mons est in arabia
qui coniunctus est ei. quae nunc est hierusalem
& seruit cum filiis eius; Illa autem quae
sursum est hierusalem libera est. quae est
mater nostra; Scriptum est enim;
Labare sterilis quae non parit erumpe &
clama quae non parit. quia multa filii
derer te. magis quam eius quae habet uirum;
Nor autem frater. secundum iraac promis-
sionis filii sumus; sed quomodo

tunc quirecundum ^{carne} natur fuerat. per sequebatur
 eum quirecundum spm. ita & nunc; sed quid
 dicit scriptura. ecce ancillam & filium eius.
 Non enim heret erit filius ancillae. cum filio
 libere. Itaque fratres. non sumus ancillae
 filii sed liberi. qualibet ^{nos} xpr liberavit.
 state & nolite iterum iugo seruitutis conueniri;

2
 Inge
 se

iiii

ecce ego paulus dico uobis. quoniam sicut cum
 cidamini. xpr uobis nihil proderit; Testificor
 autem rur sum omni homini cir cu cidense.
 quoniam debitor est uniuersae legis faci
 endae. euacuata estis a xpo. qui in lege iustifi
 camini a gratia excidistis; por enim spm
 ex fide spem iustitiae expectamus; Nam
 in xpo ihu. neque circumcisio aliquid ualet
 neque praepudium. sed fides qua eper cari
 tatem operatur; Cur rebatur bene. quis
 uor impedit uertati non ob sedire. per
 suasio non est ex eo qui uocat uor; modicum
 fermentum. totam massam corrumpit;
 ego confido in uobis in dno. quod nihil aliud
 sapit; qui autem conturbat uor portabit
 iudicium quicumque est ille; ego autem
 fratres. sic circumcisionem adhuc praedico.

quid adhuc persecutionem patior. Ergo euacuatum est scandalum crucis. utinam et abroci dantur. qui uos conturbant; uos enim in libertatem uocata estis fratres. tantum ne libertatem in occasionem deas carnis. sed per caritatem seruite inuicem; omnis enim lex in uno sermone impletur. Dilige proximum tuum sicut teipsum; quod si inuicem mordeas & comedas uide tene ab inuicem consummamini; Dico autem; spiritu ambulate. & desideria carnis non perficietas; caro enim concupiscit aduersum spiritum. & spiritus aduersum carnem; haec enim inuicem sibi aduersantur. ut non quecumque uultis illa faciat. quod si spiritu ducimini non estis sub lege; manifesta autem sunt opera carnis. quae sunt. fornicatio. Inmunditia. Impudicitia. Luxuria. idolorum seruitus; ueneficia. inimicitiae. contentiones. Aemulationes. irae. rixae. dissensiones. sectae. inuidiae. homicidia. ebrietates. comestiones. & huiusmodi similia. quae praedico uobis sicut & praedixi. quoniam qui talia agunt. regnum dei non consequentur. Fructus autem spiritus est. caritas. gaudium.

178
heser

pax. ^{patientia} longanimitas. bonitas. benignitas
 fides. ^{modestia} modestia. continentia. aduersum huius
 modi non est lex. qui autem sunt xpi carne
 suam crucifixerunt. cum uicis & concupis
 centis. Si spū uiuimus. spū & ambulemus.
 Non efficiamur inanis glorie. cupidi. inuice
 prouocantes. inuicem inuidentes.
 Irascens. & si praecoccupatus fuerit homo
 in aliquo delicto. uos qui spiritales estis
 huius modi instruite uos in spū laentatis.
 Considerans tempus. ne & tu tempteris.
 Alter alterius onera portate. & sic ad im
 plebitis legem xpi. Nam si quis existimat se
 aliquid esse. cum nihil ipse referat.
 Opus autem suum probet unusquisque.
 & sic in remetipso tantum gloriam habeat
 & non in altero. Unusquisque enim onus
 suum portabit. Communicet autem unusquis
 que uerbum. ei qui se catechizat
 in omnibus bonis. polite errare dicit non in
 rideatur. quae enim seminauerit homo.
 haec et metet. quoniam qui seminat in
 carne ^{suam} decarne & metet corruptionem.
 qui autem seminat in spū. de spū metet

u

3

997

vitam aeternam, Bonum autem facientes,
non deficiamus; Tempore enim suo mandemur,
non deficiente; ergo dum tempus habemur,
operemur bonum ad omnes; maxime autem
ad domesticos fidei; videte qualibus litteris
scripsi uobis mea manu; quicumque
uolunt placere in carne. Hi cogunt uos
circumcidi. Tantum ut crucis christi persecu-
tionem non patiantur; neque enim qui cir-
cumciduntur legem custodiunt; sed uolunt
uos circumcidi. ut in carne uestra glorietur;
mihi autem absit gloriari nisi in cruce domini
nostri ihesu christi. per quem mihi mundus
crucifixus est. & ego mundo; In christo enim
ihesu. neque circumcisio aliquid ualeat. neque
praepitium. sed noua creatura;
& quicumque hanc regulam
secuti fuerint. pax super illorum & misericor-
dia; et super irritum; De cetero memo-
mihi molestus sit. ego enim stigmata ihesu
in corpore meo porto;

Gratia domini nostri ihesu christi. cum spiritu uestro
fratres amen; Finit ad galatas
habet uersus cc. xc. iij.